

WILLIAM JAMES (1842. – 1910.)

SADRŽAJ

1. ŽIVOT I DJELA

1. ŽIVOT I DJELA

Rođen u New Yorku. Uz Charlesa Sandersa Peircea, s kojim je bio u bliskim vezama, James se smatra osnivačem filozofije koja je poznata pod imenom »pragmatizam«. Poznato je njegovo djelo *Pragmatism. A New Name for Some Old Ways of Thinking* (1907) koje je zapravo programsko djelo klasičnog američkog pragmatizma. U tim je predavanjima James svojim studentima preporučio pragmatizam, filozofiju koja treba uspostaviti pozitivan pristup prema stvarnom svijetu ljudske životnosti.

U procjeni Jamesovog pragmatizma duhovi se dijele već prema tome da li se njegov filozofski zadatak interpretira kao normativna teorija djelovanja ili kao nekritičko cilj-sredstvo mišljenja. Russell je kritizirao Jamesovu filozofiju ukoliko mu je predbacio neobjektivistički pojam istine. Horkheimer je pak kod Jamesova pragmatizma kritizirao redukciju uma na uciljnu racionalnost bez racionalno određene svrhe.

Jamesova je filozofija bila poticaj M. Scheleru i A. Gehlenu u razradi njihovih koncepcija filozofske antropologije¹. James je u Europi bio poznat i kao psiholog velikoga ugleda.

Staru Europu James je upoznao još za svoje mladosti. On se naime od 1855.-1860. školovao između ostaloga u Parizu, Londonu i Bonnu. Zatim je studirao na Harvardu kemiju i anatomiju, medicinu i biologiju. Njegov ga je interes za eksperimentalnu fiziologiju doveo ponovno u Europu, i to u Njemačku². Tu je došao u dodir s misliocima kao što su Fechner i Wundt. Nakon završenog studija dobiva katedru za fiziologiju na Harvardskom sveučilištu. Tu je najprije predavao anatomiju i fiziologiju, zatim psihologiju i, konačno, filozofiju. Zajednička je nit svih Jamesovih predavanja bila njegova pragmatska maksima da svako mišljenje i spoznavanje treba biti promatrano u okviru korisnosti za moć djelovanja čovjeka.

U svom djelu na kojem je radio punih 12 godina pod naslovom *The Principles of Psychology* (1890), James je svoj pragmatizam ukoričio Darwinovom i Spencerovom teorijom evolucije. Mišljenje je struja stanja svijesti, a ne tek puka reakcija na podražaje. Stoga i psihologija za njega znači opisivanje tijeka subjektivnih doživljaja, ali i funkcijske ovisnosti

¹ Posebno pojma djelovanja

² Dresden i Berlin

moždanih procesa.

U svom filozofijskom eseju *The Will to Believe*, James razvija svoje temeljne pragmatske ideje u spoznajno teoretskom smislu. Kao svako svjetonazorsko uvjerenje tako i svaka znanstvena spoznaja mora biti promatrana u svojem značenju kao kontekst djelovanja. To ne vrijedi samo za rezultate znanstvenog istraživanja, već i za prethodna individualna uvjerenja. Analogno, prema Jamesovim izvodima o znanosti on i religioznu vjeru svodi na individualni kontekst iskustva.

Jamesovo djelo *The Varieties of Religious Experience* predstavlja religiozno-filozofsko tematiziranje pragmatskih postavki. Značenje se religioznih predstavki mjeri prema koristi za osjećajne i duševne postavke pojedinca. Religiozna je istina pojedinačna i individualna. To objašnjava i raznorodnost religioznog iskustva.